

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМНИХ РЕГІОНІВ

© 2016 КИЗИМ М. О., ХАУСТОВА В. Є., КОЗИРЕВА О. В.

УДК 332.145

Кизим М. О., Хаустова В. Є., Козирева О. В. Аналіз законодавства України з державної підтримки розвитку проблемних регіонів

У статті аналізується вітчизняне законодавство з державної підтримки розвитку проблемних регіонів. Метою статті є визначення основних етапів формування та еволюції законодавства з регіонального розвитку в Україні, у тому числі з підтримки розвитку проблемних регіонів, його цілей та особливостей впровадження, а також визначення основних досягнутих результатів, проблем та напрямків удосконалення. Запропоновано авторську структурно-логічну модель дослідження зазначеної проблеми. Аналіз законодавства України з регіонального розвитку проведено в межах чотирьох часових періодів його еволюції: I етап – 1991–1999 рр.; II етап – 2000–2004 рр.; III етап – 2005–2013 рр.; IV етап – з 2014 р. по теперішній час. На базі проведеного аналізу доведено, що до 2016 р. основне нормативно-законодавче забезпечення цього процесу в країні було сформовано, але воно продовжує характеризуватися недостатньою системністю, а практична реалізація вже прийнятих документів свідчить про їх недоопрацьованість та неналежне виконання. Запропоновано напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства з розвитку проблемних регіонів в Україні з метою усунення визначених недоліків та забезпечення виконання поставлених завдань.

Ключові слова: регіон, розвиток, державна підтримка, законодавство, диференціація соціально-економічного розвитку.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 48.

Кизим Микола Олександрович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, доцент, старший науковий співробітник Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

Козирева Олена Вадимівна – кандидат економічних наук, доцент, здобувач, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

УДК 332.145

Кизим Н. А., Хаустова В. Е., Козырева Е. В. Анализ законодательства Украины по государственной поддержке развития проблемных регионов

В статье анализируется отечественное законодательство по государственной поддержке развития проблемных регионов. Целью статьи является определение основных этапов формирования и эволюции законодательства по региональному развитию в Украине, в том числе по поддержке развития проблемных регионов, его целей и особенностей внедрения, а также определение основных достигнутых результатов, проблем и направлений его усовершенствования. Предложена авторская структурно-логическая модель исследования данной проблемы. Анализ законодательства Украины по региональному развитию проведен в рамках выделенных четырех временных периодов его эволюции: I этап – 1991–1999 гг.; II этап – 2000–2004 гг.; III этап – 2005–2013 гг.; IV этап – с 2014 г. по настоящее время. На основе проведенного анализа доказано, что к 2016 г. основное нормативно-законодательное обеспечение этого процесса в стране было сформировано, но оно продолжает характеризоваться недостаточной системностью, а практическая реализация уже принятых документов свидетельствует об их недоработанности и ненадлежащем исполнении. Предложены направления усовершенствования отечественного законодательства по развитию проблемных регионов в Украине с целью устранения выделенных недостатков и обеспечения выполнения поставленных задач.

Ключевые слова: регион, развитие, государственная поддержка, законодательство, дифференциация социально-экономического развития.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 48.

Кизим Николай Александрович – доктор экономических наук, профессор, член-корреспондент НАН Украины, директор Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

Хаустова Виктория Евгеньевна – доктор экономических наук, доцент, старший научный сотрудник Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: v.khaust@gmail.com

Козирева Елена Вадимовна – кандидат экономических наук, доцент, соискатель, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

UDC 332.145

Kyzym M. O., Khaustova V. Ye., Kozyreva O. V. An Analysis of the Legislation of Ukraine on the State Support for Development of the Disadvantaged Regions

The article analyzes the national legislation on the State support for development of the disadvantaged regions. The article is aimed at identifying the main stages of formation and evolution of legislation on the regional development in Ukraine, including support for development of the disadvantaged regions, its objectives and characteristics of the implementation as well as determining the major achievements, challenges and directions of its improvement. The authors have proposed a structural-logic model for studying this problem. An analysis of the Ukrainian legislation on regional development has been carried out within the selected four time periods of its evolution: Stage I – 1991–1999; Stage II – 2000–2004; Stage III – 2005–2013; Stage IV – from 2014 until now. On the basis of the carried out analysis has been proved that by 2016 the main regulatory and legislative provisions guaranteeing this process in the country was established, but it still is characterized by insufficient systemacity, the practical implementation of the adopted documents demonstrates their crudity and improper performance. Some directions of improvement of the national legislation on development of the disadvantaged regions in Ukraine have been proposed with the aim of removing the allocated shortcomings and ensuring the accomplishment of the objectives set.

Keywords: region, development, the State support, legislation, differentiation of the socio-economic development.

Fig.: 2. **Table:** 2. **Bibl.:** 48.

Kyzym Mykola O. – D. Sc. (Economics), Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Director of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

Khaustova Victoria Ye. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

Kozyreva Olena V. – PhD, Associate Professor, Applicant, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Останнім часом посилення нерівномірності розвитку світової економіки, що проявляється як у розвитку країн, так і територій усередині цих країн, виступає однією з актуальних проблем сучасності. Враховуючи ж те, що сталий соціально-економічний розвиток країни можливий лише за умови забезпечення сталого розвитку її регіонів, питанням підтримки проблемних територій (які існують практично в усіх країнах світу) приділяється постійна увага з боку як науковців, так і практиків.

Окремі аспекти проблеми державної підтримки регіонального розвитку та підтримки розвитку проблемних регіонів в Україні досліджувалися в роботах таких вітчизняних науковців: Барановського М., Бабінова О., Варналія З., Геймана О., Долішнього М., Керецмана В., Омарова Ш., Раєвневої О., Сторонянської І., Шевчука Я., Ярошенка І. та ін. [1–11]. Водночас, як свідчать тенденції регіонального розвитку в Україні, досліджувана проблема є вкрай складною, актуальною та потребує подальших досліджень та розробок.

Метою статті є визначення основних етапів формування та еволюції законодавства з регіонального розвитку в Україні, у тому числі з підтримки розвитку проблемних регіонів, його цілей та особливостей впровадження, а також визначення основних досягнутих результатів, проблем та напрямків удосконалення.

В Україні діє така система ієрархії законодавства: Міжнародні угоди та зобов'язання, що надані Верховною Радою України (ВРУ); Конституція України; Закони України; Укази Президента України; Постанови Кабінету Міністрів України; Нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади в межах їх повноважень; нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.

Грунтуючись на діючому в Україні законодавстві по регіональному розвитку, пропонується така структурно-логічна модель його дослідження (рис. 1).

Як видно з рис. 1, законодавство з регіонального розвитку в Україні в першу чергу розподіляється на базове (Конституція України, Закони України (кодекси законів), Укази Президента України), регламентуюче (Постанови Кабінету Міністрів України), науково-методичне забезпечення (нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади).

Грунтуючись на наведеній моделі дослідження, проаналізуємо еволюцію нормативно-правового забезпечення та його реалізації в Україні у сфері регіонального розвитку, особливо щодо його застосування до вирішення проблемності соціально-економічного розвитку регіонів країни.

Аналіз законодавства України з регіонального розвитку за період 1991 р. – початок 2016 р. свідчить, що його умовно можна поділити на чотири етапи: I етап (1991–1999 рр.); II етап (2000–2004 рр.); III етап (2005–2013 рр.); IV етап (з 2014 р. по теперішній час).

На *першому етапі* (1991–1999 рр.) в Україні була фактично відсутня системна державна політика регіонального розвитку. Вона носила епізодичний і фрагментарний характер.

З прийняттям у 1996 р. Конституції України почалося формування законодавчого поля в країні з питань регіонального розвитку. Згідно зі ст. 116 Кабінет Міністрів України повинен розробити і здійснювати загально-державні програми економічного, соціального, науково-технічного і культурного розвитку країни [12]. Водночас ст. 119 за місцевими державними адміністраціями закріплено забезпечення на відповідній території формування та виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку та інших [12].

У 1997–1998 рр. були прийняті Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» [13] і «Про місцеві адміністрації» [14]. У цих нормативно-правових актах було встановлено основи народовладдя і безпосередньої участі громадян в управлінні державними та місцевими справами.

У 1997 р. Міністерством економіки України схвалено «Методичні рекомендації з розробки програм соціально-економічного розвитку регіону», в яких визначені принципи та методи розроблення проектів зазначених програм. Вченою Радою Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки України схвалено «Методичні рекомендації з розробки програм соціально-економічного і культурного розвитку міста та адміністративного району» [15]. Наведені нормативно-правові акти належать до науково-методичного забезпечення і визначають функцію державного управління – «планування».

На цьому ж етапі Президентом України було видано два укази у 1997 р. «Про щорічне послання Президента до Верховної ради» [16] і у 1999 р. «Про впровадження системи стратегічного планування і прогнозування» [17].

В Указі Президента України «Про щорічне послання Президента України до Верховної Ради» [16] визначено роль та місце послань Президента України в реалізації його конституційних повноважень, порядку їх підготовки і реалізації передбачених в них заходів. Згідно з Указом щорічні Послання Президента України до Верховної Ради України є офіційними документами глави держави, у яких на основі аналізу внутрішнього і зовнішнього становища визначаються найважливіші напрями економічного, політичного і соціального розвитку країни, передбачаються заходи щодо неухильного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, вдосконалення нормативних механізмів регулювання системних відносин.

В Указі Президента України «Про впровадження системи стратегічного планування і прогнозування» [17] передбачається утворення в Національному інституті стратегічних досліджень Центру інформаційних ресурсів і технологій, на який покладено функції організаційного інформаційного забезпечення та науково-аналітичного супроводження діяльності Ради національної безпеки і оборони України щодо впровадження системи стратегічного планування і прогнозування у сфері економічної та інформаційної безпеки.

Таким чином, на першому етапі формування системи державного управління регіональним розвитком

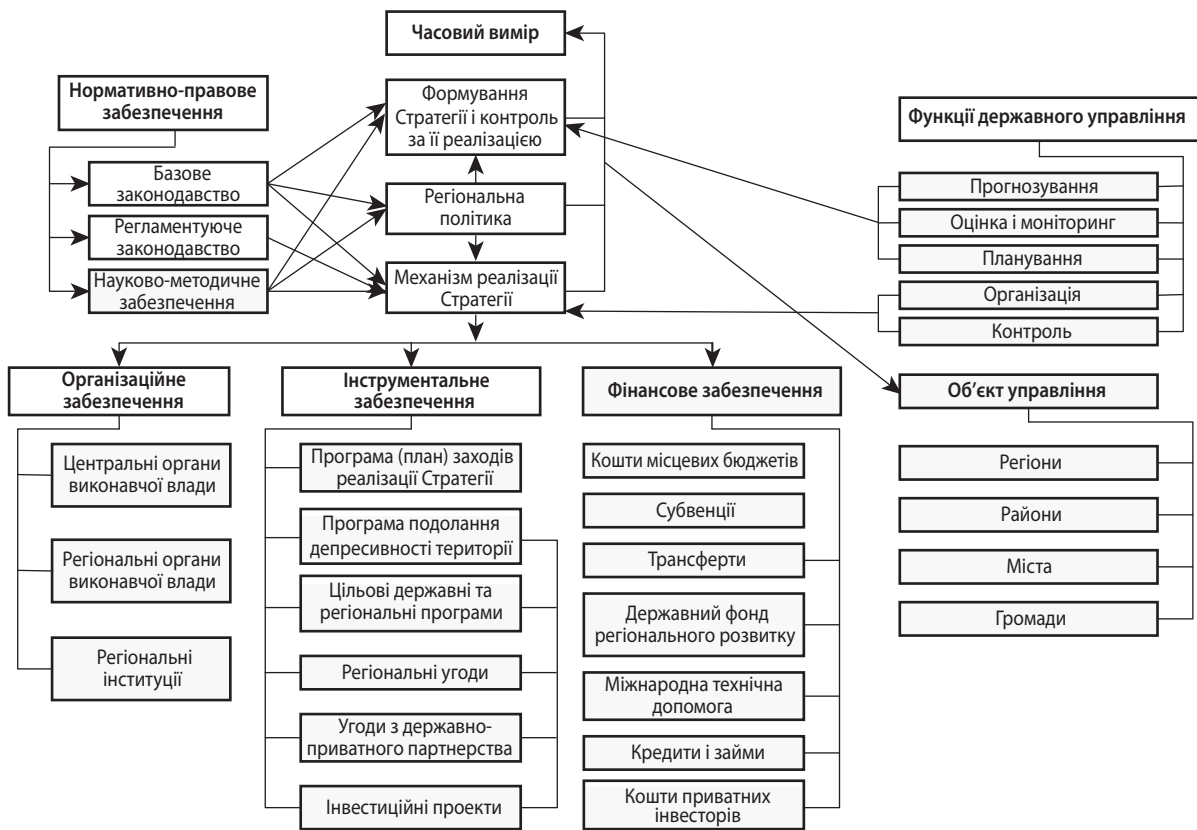

Рис. 1. Структурно-логічна модель дослідження діючого в Україні законодавства з регіонального розвитку

в Україні не були закладені підвалини цього процесу – нормативно-правове забезпечення.

На цьому ж етапі в країні не було розроблено і практичного документу щодо регіонального розвитку (стратегії або програми). З моменту отримання незалежності України лише у 1999 р. вперше було розроблено обґрунтований документ стратегічного рівня – програма «Україна – 2010» [18], але вона на офіційному рівні не була затверджена і реалізована.

У жодному з наведених вище нормативно-правових актів практично не згадується про проблемні регіони в країні.

На *другому етапі* (2000–2004 рр.) також не було сформоване системне базове нормативно-правове забезпечення формування державної регіональної політики в Україні.

У 2000 р. було прийнято Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [19]. Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів, міст). Законом передбачається розробка такої системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку (рис. 2).

Прогнозна функція державного регіонального управління впродовж періоду, що аналізується, одержала своє продовження в Постанові Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних доку-

ментів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» [20], яка вийшла у 2003 р. Цією Постановою було встановлено порядок розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету, визначено структуру прогнозних і програмних документів різного строку та ієрархичності, а також перелік галузей економіки, для яких розробляється прогноз на середньостроковий період та програма. Наведені вище нормативно-правові акти спрямовані були також і на реалізацію функції державного регіонального управління – «складання стратегічних документів».

Крім того, у цей самий період, було прийнято цілу низку нормативно-правових актів різного рівня ієрархії, які реалізують функцію «планування» і «оцінки та моніторингу державного управління». У 2002 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про генеральну схему планування території України» [21]. Цим Законом визначено пріоритети та концептуальні рішення планування і використання території країни, вдосконалення системи розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі.

Положення генеральної схеми відповідають принципам заключних документів Конференції Організації Об'єднаних Націй з розвитку населених пунктів (ХАБІТАТ-II) та відповідним рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи.

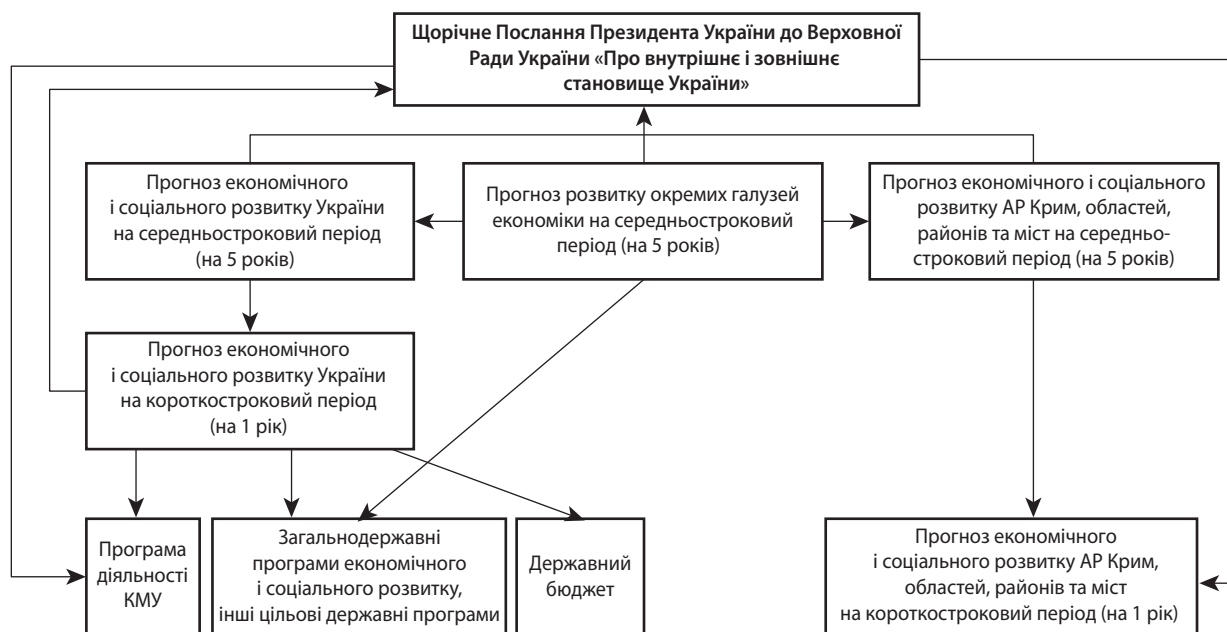

Рис. 2. Система прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку в Україні [19]

У цьому Законі вперше було визначено території, розвиток яких потребує державної підтримки, до них було віднесено [21]:

- ✦ території з критичним рівнем виробничо-містобудівного освоєння природно-техногенної небезпеки і низьким рівнем забезпеченості природними ресурсами;
- ✦ території зі значним природоохоронним, рекреаційним, оздоровчим, історико-культурним потенціалом, високим рівнем виробничо-містобудівного освоєння та природо-техногенної небезпеки;
- ✦ території зі значним природоохоронним, рекреаційним, оздоровчим та історико-культурним потенціалом і низьким рівнем розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури і природно-техногенної небезпеки;
- ✦ території з високим рівнем радіаційного забруднення.

У 2002 р. Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України були затверджені «Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку» [22], які встановили єдиний порядок та основні методичні засади розроблення Радою міністрів АР Крим, областями, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями регіональних стратегій розвитку. Згідно з цим документом у регіональних стратегіях розвитку визначаються цілі, завдання, пріоритети, напрями сталого економічного і соціального розвитку АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя на середньостроковий (4–6 років) та довгостроковий (10–15 років) періоди. Методичними рекомендаціями передбачається визначення частини регіону, у межах яких показники економічного розвитку, соціального забезпечення, екологічного стану за критеріями, визначеними законодавством, значно нижчі ніж відповідні середні показники в державі – держав-

ні території, а також засоби подолання депресивності. Головними інструментами реалізації регіональних стратегій розвитку в документі визначено послідовне розроблення програм та угод регіонального розвитку. У Методичних рекомендаціях запропоновано також механізм реалізації регіональних стратегій розвитку, який складається з нормативно-правового, організаційного і фінансово-економічного, кадрового, інформаційного, науково-проектного забезпечень.

Для реалізації функції державного регіонального управління «Оцінки та моніторингу стану соціально-економічного розвитку регіонів» у 2004 р. Кабінетом Міністрів України була затверджена «Методика визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів» [23].

Першим нормативним документом, який започаткував у 2001 р. формування державної регіональної політики в Україні, є Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» [24]. Він носить декларативний характер, але ставить певні задачі, які потрібно вирішити в найближчий час, щоб започаткувати державну регіональну політику в країні. Так, у цьому документі констатується факт, що в Україні значно збільшилася територіальна диференціація рівня економічного розвитку та можливостей соціального забезпечення громадян, що призводить до суттєвих негативних наслідків [24].

Головною метою регіональної політики в Концепції проголошено створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості

управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

З метою реалізації Концепції [24] у цьому ж 2001 р. вийшло розпорядження Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації Концепції державної регіональної політики, яке передбачало виконання цілої низки заходів [25], проте більшість з них в установлені терміни не були виконані.

Для забезпечення реалізації державної політики в Україні в 2004 р. був прийнятий Закон України «Про державні цільові програми» [26], який визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм.

У 2004 р. Президентом України було офіційно затверджено першу в країні «Стратегію економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) шляхом європейської інтеграції» [27]. У цьому документі були визначені стратегічні пріоритети у економічній, соціальній і політичних сферах соціального життя країни. У Стратегії окремий розділ присвячено державній регіональній політиці. Метою державної регіональної політики визначено створення умов для динамічного, збалансованого розвитку територій, усунення основних регіональних диспропорцій. У Стратегії визначено, що ключовим завданням державної регіональної політики України є зменшення регіональних економічних та соціальних диспропорцій та виокремлено основні заходи державного стимулювання розвитку депресивних територій [27]. Також окреслено стратегічні орієнтири державної регіональної політики.

На *третьому етапі* (2005–2013 рр.) еволюції державної регіональної політики в Україні було зроблено суттєвий крок вперед у порівнянні з попередніми двома етапами.

Так, у 2005 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [28], який став першим нормативним актом у країні, у якому було визначено принципи основи державної регіональної політики. У Законі під стимулюванням розвитку регіонів розуміється комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів на основі

поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів та держави в цілому.

Одним із завдань стимулювання розвитку регіонів у Законі [28] визначено подолання депресивного стану окремих територій. Депресивні території поділено на такі групи: регіон; промисловий район, сільський район; місто обласного, республіканського в АР Крим значення. Згідно із Законом [28] територія може бути визначена депресивною в порядку, встановленому ст. 10, у разі, якщо соціально-економічні показники її розвитку відповідають одночасно всім умовам, визначеним відповідним пунктом частини другої цієї статті для такої групи територій. Граничні рівні відхилення соціально-економічних показників розвитку територій, передбачених пунктами 2–4 частини другої цієї статті, від середніх показників розвитку територій відповідних груп визначаються Кабінетом Міністрів України.

Законом [28] визначено такі показники стану депресивності різного виду територій в Україні (*табл. 1*).

Кабінет Міністрів України за результатами моніторингу визнає території, яким надається статус депресивних.

Ст. 11 Закону [28] передбачає розроблення і затвердження Кабінетом Міністрів України програми подолання стану державної території.

Фінансування стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій здійснюється за рахунок коштів, передбачених на цю мету в законах України про Державний бюджет України та рішеннях про місцеві бюджети та інших джерел. Сума коштів, що передбачається на фінансування всіх програм подолання депресивності територій протягом одного року з державного бюджету, не може бути меншою, ніж 0,2% доходної частини державного бюджету за відповідний період.

У 2006 р. Кабінет Міністрів України видав Розпорядження «Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогностичних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України» [29]. Згідно з Концепцією система прогностичних і програмних документів включає таке (*табл. 2*).

Таблиця 1

Показники, які визначають стан депресивності різного виду територій в Україні

Види депресивних територій	Критерії стану депресивності
Регіон	За останні 5 років середній показник обсягу ВРП (до 2004 р. – обсягу ВДВ) на одну особу є найнижчим
Промисловий район	За останні 3 роки рівень зареєстрованого безробіття та частка зайнятих у промисловості є значно вищими, а обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу та рівень середньомісячної заробітної плати є значно нижчим за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи
Сільський район	За останні 3 роки щільність сільського населення, коефіцієнт природного приросту населення, рівень середньомісячної заробітної плати та обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу є значно нижчим, а частка зайнятих у сільському господарстві є значно вищою за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи
Місто обласного, республіканського в АР Крим значення	За останні 3 роки рівень зареєстрованого, зокрема довгострокового, безробіття є значно вищим, а рівень середньомісячної заробітної плати є значно нижчим за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи

Система прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України [29]

Період (роки)	Об'єкт		
	Країна	Регіони	Галузі (види економічної діяльності)
Послання Президента України до народу; Щорічні по позачергові Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище			
Довгостроковий (понад 5 років)	Стратегія економічного та соціального розвитку України	Державна стратегія регіонального розвитку; регіональні стратегії розвитку АР Крим, областей, м. Києва і Севастополя	Стратегії розвитку галузей економіки (сфер діяльності) (у разі необхідності)
Середньостроковий (до 5 років)	Програма діяльності КМУ. Прогноз економічного та соціального розвитку України. Основні напрями бюджетної політики і прогноз показників Зведеного та Державного бюджетів в Україні. Державні цільові програми. Стратегічні плани роботи центральних органів виконавчої влади	Прогноз економічного та соціального розвитку АР Крим, областей, м. Києва і Севастополя (за рішенням місцевих органів влади)	
Короткостроковий (1 рік)	Основні напрями економічної політики України. Прогноз економічного та соціального розвитку України. Основні задачі грошово-кредитної політики на наступний і подальші роки. Основні напрями бюджетної політики. Державний бюджет України. План дій КМУ щодо виконання програми діяльності КМУ. Річний план роботи центральних органів виконавчої влади	Бюджети адміністративно-територіальних одиниць та програм їх соціально-економічного розвитку	

Для реалізації функції державного управління «оцінки та моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів» Кабінетом Міністрів України було прийнято низку постанов [30, 31]. Так, у 2005 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про запровадження моніторингу результатів діяльності Кабінету Міністрів України та Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій» запропоновано систему показників соціально-економічного розвитку регіонів.

У 2007 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, м. Києва та Севастополя» [31] було також запропоновано вдосконалену систему показників соціально-економічного розвитку регіонів.

Функція державного управління «планування» в період, що аналізується, була реалізована шляхом затвердження у 2006 р. Кабінетом Міністрів України «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» [32]. Метою її проголошено створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів; за-

безпечення їх сталого розвитку на сучасній технологічній основі, високої продуктивності виробництва та зайнятості населення. У Стратегії-2015 встановлені стратегічні завдання і пріоритетні напрями з їх реалізації, також пріоритетні напрямки розвитку для всіх регіонів України. Кількість визначених пріоритетних напрямків в регіонах країни варіювала від 4 до 9. Найчастіше регіонам пропонувалися такі пріоритетні напрямки розвитку: транспорт і інфраструктура (для 23 регіонів); АПК (20); високі технології (7); курортно-рекреаційна сфера (17); енергозбереження та захист територій від підтоплення (18).

У період, що аналізується, було прийнято одну Постанову Кабінету Міністрів України та три накази Міністерства економіки України стосовно використання такого інструментарію реалізації як цільової програми.

У Порядку, затвердженому у 2007 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та використання державних цільових програм» [33], визначено механізм розроблення, погодження, подання для затвердження та виконання державних цільових програм.

У 2007 р. вийшов наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Порядку обліку державних цільових програм» [34], в якому визначено єдиний механізм обліку цільових програм, а в Наказі «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм» [35] визначено основні принципи та методологічні основи щодо формування системи кількісних і якісних показників (індикаторів) оцінки ефективності державних цільових програм з урахуванням специфіки окремих програм.

У Наказі Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання» [36], який вийшов у 2006 р., визначено механізм розроблення і погодження регіональних цільових програм, моніторинг та звітність про їх виконання.

Інструментарієм механізму реалізації регіонального розвитку визначено угоди щодо регіонального розвитку. У періоді, що аналізується, було прийнято дві постанови Кабінету Міністрів України, які присвячені цьому інструментарію.

У 2007 р. була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» [37]. Цією Постановою було визначено порядок ініціювання, підготовки та підписання угоди щодо регіонального розвитку, а також проведення моніторингу її виконання. Постановою 2012 р. цей Порядок було удосконалено [38].

Законом України «Про державно-приватне партнерство» [39], який було прийнято в 2010 р., визначено організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі. Під державно-приватним партнерством у Законі розуміється співробітництво між державою Україною, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування та юридичними особами, або фізичними особами – підприємцями, що здійснюється на основі договору. Також запропоновано сфери державно-приватного партнерства.

Узгодження діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері державного стимулювання розвитку регіонів, виконання регіональних стратегій розвитку у Законі [39] передбачається здійснювати на основі угод щодо регіонального розвитку, які укладаються між Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою АР Крим, областями, Київською, Севастопольською міськими радами і виконуються відповідно до цього Закону та інших актів законодавства.

У 2006 р. Кабінет Міністрів України своєю Постановою затвердив «Порядок здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення для визнання територій депресивними» [40]. Згідно з Порядком регіон визнавався депресивним, якщо протягом

останніх п'яти років середні показники валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу наявного населення у фактичних цінах найнижчі у сукупності всіх регіонів. Класифікація всієї сукупності районів у Порядку [40] на промислові та сільські проводиться відповідно до критерію частки зайнятих у промисловості та сільському господарстві.

Так, Порядком промисловий район визнається депресивним, якщо протягом останніх трьох років одночасно в сукупності всіх промислових районів [40]: рівень безробіття в районі найвищий; частка зайнятих у промисловості району найвища; обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу наявного населення в районі найнижчий; рівень середньомісячної заробітної плати в районі найнижчий.

Сільський район вважається депресивним, якщо протягом останніх трьох років одночасно у сукупності всіх сільських районів [40]: щільність сільського населення в районі найнижча; коефіцієнт приросту населення в районі найнижчий; частка зайнятих у сільському господарстві району найвища; обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу наявного населення в районі найнижчий; рівень середньомісячної заробітної плати в районі найнижчий.

У 2010 р. Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення для визначення територій депресивними» [41]. Цим нормативним актом продовжено подальше вдосконалення системи визначення територій в країні депресивними. У Порядку [41] території визначаються депресивними за результатами моніторингу, який здійснюється із застосуванням граничних рівнів середньомісячної заробітної плати, щільності сільського населення, коефіцієнта природного приросту населення, обсягу реалізованої сільськогосподарської продукції на одну особу.

У проміжок часу між затвердженням Постанов Кабінету Міністрів України у 2009 р. цим самим органом державного управління було прийнято Постанову «Про запровадження оцінки міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів» [42]. Запропонована у цій Постанові методика спрямована на проведення оцінки і порівняльного аналізу економічного стану та якості життя населення регіонів, міст з метою прийняття управлінських рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях, спрямованих на розв'язання проблеми міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів, районів, міст та запобігання поглибленню диференціації.

Для проведення оцінки міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів, районів, міст запропоновано ряд методів, що визначають: розбіжності між більш благополучними і найбільш проблемними регіонами, районами, містами та діапазон відхилення значення показників регіонів, районів, міст відносно їх середнього значення.

Для проведення оцінки міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації у Постанові пропонується цілий ряд показників.

Четвертий етап (починаючи з 2014 р. і по цей час) характеризується офіційним визначенням засад державної регіональної політики, визначенням порядку використання коштів державного фонду регіонального розвитку.

У 2014 р. Кабінетом Міністрів України була затверджена Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року [43]. Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики у цьому документі визначено створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання [43].

З метою реалізації головної мети у Державній стратегії-2020 передбачено відповідні стратегічні та операційні цілі та визначено механізм її реалізації, який включає в себе: органи, що забезпечують реалізацію стратегії; систему організації процесу стратегічного планування регіональним розвитком; координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. У Стратегії-2020 визначено також інструменти її реалізації та джерела фінансового забезпечення.

Реалізація Державної стратегії-2020 передбачається у два етапи: на першому етапі (2014–2016 рр.) створюються нормативно-правові умови вирішення питань соціально-економічного розвитку регіонів, формування цілісної системи стратегічного, середньострокового і короткострокового прогнозування та планування; концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках і підтримка реалізації інвестиційних проєктів; на другому (2017–2020 рр.) – передбачається проведення інституційної реорганізації органів місцевого самоврядування; завершення формування нормативно-правового підґрунтя, реалізація державних інфраструктурних проєктів.

Для реалізації Державної стратегії-2020 Кабінетом Міністрів України у 2015 р. була затверджена Постанова «Деякі питання реалізації у 2015–2017 рр. Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [44], в якій передбачається розробка низки проєктів законів, програм, проєктів; підготовка методичного забезпечення формування системи планування регіонального розвитку; проведення моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів.

Державна стратегія-2020 [43] і План заходів по її реалізації у 2015–2017 рр. [44] розроблялися відповідно до затвердженої Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки

результативності реалізації зазначених стратегій і плану заходів [45].

У 2015 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято дві Постанови: «Питання використання у 2015 році коштів державного фонду регіонального розвитку» [46] і «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» [47], а також Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» [48], які упорядкували процес фінансування розвитку регіонів з державного бюджету.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений вище аналіз еволюції державної регіональної політики в Україні свідчить, що до 2016 р. основне нормативно-законодавче забезпечення цього процесу в країні було сформовано, але воно продовжує характеризуватися недостатньою системністю. Крім того, практична реалізація вже прийнятих документів свідчить про їх недоопрацьованість та неналежне виконання.

Так, нормативно-правові акти і функції «прогнозування» державного управління регіональним розвитком не виконуються. У країні майже відсутня система прогнозування на всіх рівнях ієрархії.

Функція «оцінка і аналіз соціально-економічного розвитку регіонів» здійснюється за показниками, які у більшості своїй характеризують результат процесу, а не фактори, які його забезпечують.

Такий інструментарій механізму реалізації стратегії регіонального розвитку, як «державні цільові програми» також не виконує своєї функції.

Серед системних недоліків виконання ДЦП можна назвати такі:

- ✦ вони не стали дієвим та ефективним інструментом реалізації державної політики, що забезпечує розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, а виконують роль формального папірця з декларацією про наміри щось зробити;
- ✦ у рамках планування та використання коштів державного бюджету не враховується в повному обсязі механізм пріоритетності вирішення проблеми, фінансові ресурси спрямовуються розпорошено;
- ✦ прогнозні обсяги фінансових ресурсів програм, у тому числі коштів державного бюджету, не узгоджуються з реальними можливостями їх фінансування;
- ✦ всупереч вимогам діючого законодавства жодна програма не містить методики оцінки ефективності її виконання, що повинна бути розроблена державним замовником з урахуванням специфіки програми та місцевих результатів;
- ✦ з боку державних замовників має місце формальний підхід до використання вимог чинного

законодавства у сфері розроблення та виконання державних цільових програм;

- ✦ відсутня можливість здійснення контролю за виконанням програм з боку громадськості;
- ✦ незадовільним є звітування державних замовників через: недотримання строків подання, інформація подається не в повному обсязі та не всіма виконавцями.

Таким чином, нормативно-законодавче забезпечення розвитку проблемних регіонів в Україні потребує суттєвого вдосконалення з метою усунення значених недоліків та забезпечення виконання поставлених завдань. Це забезпечить дієвість заходів з підтримки розвитку проблемних регіонів та дозволить покращити соціально-економічне становище в країні шляхом нівелювання диспропорцій регіонального розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Кизим Н. А.** Неравномерность регионального развития в Украине: теоретические основы, инструментарий диагностики, тенденции : монография / Н. А. Кизим, Е. В. Раевнева, А. Ю. Бобкова. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2011. – 224 с.
- 2. Кизим Н. А.** Моделирование устойчивого развития регионов : монография / Н. А. Кизим, О. Ю. Полякова, В. Е. Хаустова, Ш. А. Омаров. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2010. – 180 с.
- 3. Барановський М.** Депресивні території як об'єкт регіональної політики: європейський досвід і можливості його застосування в Україні / М. Барановський // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 56. – С. 12–15.
- 4. Керецман В. Ю.** Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти: монографія / В. Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.
- 5. Шевчук Я. В.** Депресивні територіальні суспільні системи: критерії визначення та напрями санації : монографія / Я. В. Шевчук. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2008. – 133 с.
- 6. Ярошенко І. В.** Світовий та вітчизняний досвід підтримки проблемних регіонів / І. В. Ярошенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 79–86.
- 7. Долішній М. І.** Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 521 с.
- 8. Сторонянська І.** Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції / І. Сторонянська. – Львів : ІРД НАН України, 2010. – 324 с.
- 9.** Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети / [Варналія З. С., Бабінова О. О., Бойко-Бойчук О. В. та ін.]; за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
- 10. Симоненко В.** Регіональна політика: системний підхід / В. Симоненко // Економіка України. – 1996. – № 6. – С. 31–37.
- 11. Гейман О. А.** Нелинейный характер развития экономики Украины / О. А. Гейман, В. Е. Хаустова // Ліберманівські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: монографія. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М.; ВД «ИНЖЕК», 2009. – 296 с. – С. 94–107.
- 12.** Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- 13.** Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
- 14.** Закон України «Про місцеві державні адміністрації» № 586-XIV від 09.04.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
- 15.** Методичні рекомендації з розробки програм соціально-економічного розвитку регіону : схвалено рішенням колегії Мінекономіки України 12 листопада 1997 р. – К. : НДЕІ Мінекономіки України, 1997. – 158 с.
- 16.** Указ Президента України «Про щорічні послання Президента України до Верховної ради України» № 314-97 від 09.04.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314/97>
- 17.** Указ Президента України «Про впровадження системи стратегічного планування і прогнозування» № 460/99 від 30.04.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/460/99>
- 18.** Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації Програми «Україна – 2010» № 1908 від 18.10.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1908-99-%D0%BF>
- 19.** Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» № 1602-III від 23.03.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
- 20.** Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» № 621 від 26.04.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>
- 21.** Закон України «Про Генеральну схему планування території України» № 3059-III від 07.02.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>
- 22.** Наказ Міністерства економічної політики і європейської інтеграції «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» № 224 від 29.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/spart09/inx09341.htm>
- 23.** Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів» № 113 від 04.02.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-2004-%D0%BF>
- 24.** Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» № 341/2001 від 25.05.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
- 25.** Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації Концепції державної регіональної політики» № 437 від 13.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/437-2001-%D1%80>
- 26.** Закон України «Про державні цільові програми» № 1621-IV від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
- 27.** Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» № 493/2007 від 28.04.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>
- 28.** Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» № 2850-IV від 08.09.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
- 29.** Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України» № 504-р від 04.10.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/504-2006-%D1%80>

30. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження моніторингу результатів діяльності Кабінету Міністрів України та Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій» № 263 від 06.04.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/263-2005-%D0%BF>

31. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, мм. Києва та Севастополя» № 833 від 20.06.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/833-2007-%D0%BF>

32. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» № 1001 від 21.07.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» № 106 від 31.01.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>

34. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження порядку обліку державних цільових програм» № 250 від 31.07.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0944-07>

35. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм» № 742 від 24.06.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennjametodichnih-rekomendacii-shodo-provedennj-doc33937.html>

36. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання» № 367 від 04.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/protection/protection5/263-zakonodavcha-ta-normatyvno-pravova-bazashchodo-rozrobky-prohramnykh-dokumentiv>

37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладання та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» № 751 від 23.05.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/751-2007-%D0%BF>

38. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення Змін до Порядку підготовки, укладання та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідно типової угоди» № 748 від 13.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/748-2012-%D0%BF/paran2#n2>

39. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 01.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст республіканського в АР Крим і обласного значення для визначення територій депресивними» № 860 від 24.06.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/860-2006-%D0%BF>

41. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів та міст обласного, республіканського в АР Крим значення для визначення територій депресивними» № 235 від 02.03.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/235-2010-%D0%BF>

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження оцінки міжрегіональної та внутрішньо регіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів» № 476

від 20.05.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/476-2009-%D0%BF>

43. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» № 385 від 06.08.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

44. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації у 2015–2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» № 821 від 07.10.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248549132>

45. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» № 931 від 11.11.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF>

46. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання використання у 2015 р. коштів державного фонду регіонального розвитку» № 195 від 18.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/195-2015-%D0%BF>

47. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» № 196 від 18.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF>

48. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» № 80 від 24.04.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>

REFERENCES

Baranovskyi, M. "Depresyvnii terytorii yak ob'iekt rehionalnoi polityky: yevropeyskyi dosvid i mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini" [Depressive territory as the object of regional policy: European Experience and the possibility of its use in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 56 (2009): 12-15.

Dolishnii, M. I. *Rehionalna polityka na rubezhi XX–XXI stolit: novi priorytety* [Regional policy at the turn of XX–XXI centuries: new priorities]. Kyiv: Naukova dumka, 2006.

Geiman, O. A., and Khaustova, V. Ye. "Nelineynyy kharakter razvitiya ekonomiki Ukrainy" [The non-linear nature of the development of the Ukrainian economy]. In *Liberianivski chytannia: ekonomichna spadshchyna ta suchasni problemy*, 94–107. Kharkiv: FOP Liburkina L. M.; VD «INZhEK», 2009.

Keretsman, V. Yu. *Derzhavne rehuliuвання rehionalnoho rozvytku: teoretychni aspekty* [State regulation of regional development: theoretical aspects]. Kyiv: Vyd-vo UADU, 2002.

Kizim, N. A. et al. *Modelirovaniye ustoychivogo razvitiya regionov* [Modeling sustainable development of the regions]. Kharkiv: INZhEK, 2010.

Kizim, N. A., Rayevneva, E. V., and Bobkova, A. Yu. *Neravnomernost regionalnogo razvitiya v Ukraine: teoreticheskiye osnovy, instrumentariy diagnostiki, tendentsii* [Uneven regional development in Ukraine: theoretical bases, diagnostic tools and trends]. Kharkiv: INZhEK, 2011.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

- [Legal Act of Ukraine] (1997). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
- [Legal Act of Ukraine] (1998). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
- [Legal Act of Ukraine] (1997).
- [Legal Act of Ukraine] (1997). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314/97>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/460/99>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1908-99-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <http://www.uazakon.com/document/spart09/inx09341.htm>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-2004-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
- [Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/437-2001-%D1%80>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>
- [Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/504-2006-%D1%80>
- [Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/263-2005-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/833-2007-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0944-07>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <http://document.ua/prozatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-provedennj-doc33937.html>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <http://www.menr.gov.ua/protection/protection5/263-zakonodavcha-ta-normatyvno-pravova-baza-shchodo-rozrobky-prohrannykh-dokumentiv>
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/751-2007-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/748-2012-%D0%BF/paran2#n2>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/860-2006-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/235-2010-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/476-2009-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248549132>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/195-2015-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>
- Symonenko, V. "Rehionalna polityka: systemnyi pidkhid" [Regional policy: systematic approach]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6 (1996): 31-37.
- Shevchuk, Ya. V. *Depresyvni terytorialni suspilni systemy: kryterii vyznachennia ta napriamy sanatsii* [Depressive territorial social systems and the criteria for determining areas of rehabilitation]. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzen NAN Ukrainy, 2008.
- Storonianska, I. *Rehionalnyi rozvytok Ukrainy: problemy intehratsii ta konverhentsii* [Regional development of Ukraine: problems of integration and convergence]. Lviv: IRD NAN Ukrainy, 2010.
- Varnalii, Z. S. et al. *Derzhavna rehionalna polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni priorityty* [State Regional Policy of Ukraine: features and strategic priorities]. Kyiv: NISD, 2007.
- Yaroshenko, I. V. "Svitovyi ta vitchyzniani dosvid pidtrymky problemnykh rehioniv" [National and international support to troubled regions]. *Biznes Inform*, no. 10 (2014): 79-86.